

مرکز تحقیقات استراتژیک
معاونت پژوهش‌های سیاست خارجی

گزارش

شماره ۲۱۴

شهریور ۱۳۹۵

عقیفه عابدی
پژوهشگر مرکز تحقیقات استراتژیک

تلاش جدید روسیه برای میانجی‌گری در مسأله فلسطین

مقدمه

روسیه همزمان با ایفای نقش در بحران سوریه، در مسأله فلسطین و اسرائیل نیز میانجیگری خواهد کرد. وزارت خارجه روسیه اعلام کرده، کرملین تلاش می‌کند نشست سه‌جانبه‌ای میان محمود عباس رئیس‌تشکیلات خودگردان فلسطین، بنیامین نتانیاها، نخست‌وزیر اسرائیل و ولادیمیر پوتین رئیس‌جمهوری روسیه با هدف از سرگیری روند صلح در خاورمیانه برگزار کند. بر این اساس نیز میخائیل بوگدانف، معاون وزیر خارجه و فرستاده ویژه رئیس‌جمهوری روسیه در سفر به فلسطین اشغالی با نمایندگان دو طرف فلسطینی و اسرائیلی دیدار کرده و درباره شکل، محتوا و زمان نشست سه‌جانبه مسکو رایزنی داشته است. درباره دستاوردهای این سفر، ماریا زاخاروا سخنگوی وزارت خارجه روسیه گفته است که مسکو پیام موافقت دفاتر عباس و نتانیاها را دریافت کرده است. همزمان بوگدانف نیز با تایید این خبر اعلام کرده رایزنی روسیه با دو طرف فلسطینی و اسرائیلی درباره چگونگی، محتوا و تاریخ برگزاری دیدار رهبران دو طرف در مسکو ادامه دارد. بوگدانف

پس از بازگشت به روسیه نیز با عبدالحافظ نوفل، سفیر فلسطین در روسیه دیدار و گفتگو داشته است. گمانه زنی می‌شود اولین دیدار در این چارچوب در ماه اکتبر برگزار شود.

مذاکرات فلسطین و اسرائیل پیشینه تاریخی طولانی دارد و بطور تجربی انتظار زیادی از آن وجود ندارد اما موضوع سوال برانگیز این تحول جدید به اهداف و انگیزه‌های روسیه باز می‌گردد؛ **اینکه چرا مسکو در مقطعی که به نظر می‌رسد در موضوع سوریه متمرکز است برای دستگاه دیپلماسی خود در خاورمیانه دستور کار جدید انتخاب نموده و چه اهدافی را از این تحرک دنبال می‌کند؟**

اهداف و انگیزه‌های روسیه

روسیه یکی از اعضای کمیته چهارجانبه صلح خاورمیانه است و در مقاطع گوناگون تحرکات موفقیت آمیزی در زمینه مسایل فلسطین و اسرائیل نیز داشته است. مسکو نشان داده بر خلاف آمریکا و اروپا به دلیل رابطه خوب با همه طرف‌های چه

پاریس برگزار شود که به دلیل عدم اقبال جهانی به ویژه از سوی آمریکا، این کنفرانس لغو شده و فرانسه از تعویق آن تا تابستان خبر داد. در این شرایط روسیه با توجه به عضویت در کمیته چهارجانبه تلاش می‌کند ابتکاری برای مهار و پایان مناقشه تاریخی خاورمیانه ارائه دهد. چرا که بخش عمده ای از نقش و جایگاه روسیه در نظام بین الملل به نحوه تعامل و تقابل مسکو با مسائل خاورمیانه باز می‌گردد که یکی از آنها نقشی است که روسیه در مسأله صلح خاورمیانه و در رابطه با طرف‌های فلسطینی و اسرائیلی ایفا نموده است. از سویی نیز می‌توان گفت ضمن اینکه روسیه با هر دو طرف فلسطینی و اسرائیلی رابطه خوبی دارد، افکار عمومی روسیه نیز از ایفای نقش کشورشان در این مناقشه حمایت می‌کنند.^۱

شرایط زمانی: عدم آزادی عمل آمریکایی

درباره اهمیت و تجمیع شرایط برای فعال شدن روسیه در موضوع مناقشه خاورمیانه باید به این موضوع اشاره کرد که روسیه تمایل دارد مانند یک قدرت بین المللی دستورکارهای مختلف برای دستگاه دیپلماسی خود داشته باشد. همزمان با مذاکرات سوریه، طرح مذاکرات فلسطین و اسرائیل می‌تواند از قدرت تمرکز طرف‌های مقابل بکاهد. به ویژه اینکه آمریکا در شرایط انتخابات قرار دارد و رابطه نه چندان دوستانه و بلکه خصمانه نتانیاها و اوباما نیز مزید بر

فلسطینی و چه اسرائیلی قدرت مانور بیشتری دارد. روسیه تاکنون اقدامات نتیجه بخشی در زمینه میانجیگری برای آشتی ملی بین حماس و فتح، متقاعد نمودن حماس برای مذاکره با اسرائیل داشته است. مسکو در حالی که از حامیان به رسمیت شناخته شدن فلسطین در سازمان ملل می‌باشد، به واسطه روابط پیچیده و نزدیک با اسرائیل و سیاست اسرائیلی خود، ملاحظات تل آویو را هم حفظ کرده است.

در ارتباط با علت یا عوامل تحرک دوباره سیاست

خارجی روسیه درباره مسأله صلح خاورمیانه می‌توان به چند دلیل موضوعی و زمانی اشاره کرد؛

دلیل موضوعی: شکست طرح آمریکایی و

استفاده مسکو از فرصت

از سال ۲۰۱۳ تقریباً مذاکرات مذاکرات صلح خاور میانه در چارچوب گروه موسوم به چهار جانبه یا (کوارتت) متشکل از سازمان ملل، اتحادیه اروپا، آمریکا و روسیه به حالت تعلیق در آمده و موضوع به ابتکارهای یکجانبه محول شده است. در این مدت جان کری وزیر خارجه آمریکا از زمان قرار گرفتن در این سمت تلاش نمود با برگزاری مذاکرات مستقیم بین دو طرف فلسطینی و اسرائیلی نقشه راهی برای صلح ترسیم کند که این سلسله مذاکرات آوریل ۲۰۱۴ با کناره گیری اسرائیل به شکست انجامید. آن زمان اسرائیل در واکنش به ائتلاف فتح و حماس، مذاکره با فلسطینیان را متوقف کرد. پس از جنگ غزه، نیز طرح‌های گوناگونی برای بازگرداندن دو طرف به میز مذاکره مطرح شد از جمله از سوی مصر و فرانسه. قرار بود بر اساس طرح فرانسه، می ۲۰۱۶ کنفرانس بین المللی با موضوع صلح خاورمیانه در

۱. یک نظر سنجی در سال ۲۰۱۰ از روس‌ها با این سوال که روسیه در مناقشه اسرائیل و فلسطین باید چه موضعی داشته باشد؟ نشان می‌دهد نسبت روس‌هایی که متمایل به نقش فعال کشورشان در مناقشه هستند به گروه‌های دیگر بیشتر است.

شده و مطابق با توافق قبلی زندانیان فلسطینی آزاد شوند. اما اکنون از موافقت خود برای سفر به مسکو خبر داده است. پیش بینی می‌شود که احتمالاً جنبش حماس نیز به دلیل پیشینه روابط خود با روسیه، کمرنگ شدن رابطه با ایران و عدم تحرک جدی اعراب در مسأله فلسطین از مذاکرات مسکو حمایت کند.

علت می‌شود که واشنگتن عرصه را به بازیگران دیگر به ویژه روسیه واگذار کند. گفتنی است مجموع طرح‌های آمریکا برای صلح فلسطین و اسرائیل نشان می‌دهد واشنگتن خواستار مذاکرات مستقیم دو طرف است. در حالی که طرح‌های مصر و فرانسه واجد این شرایط نیستند، طرح روسیه امکان برگزاری مذاکرات مستقیم را رد نمی‌کند. مارک تونر، سخنگوی وزارت خارجه آمریکا نیز اعلام کرده واشنگتن از نزدیک اخبار مربوط به احتمال میزبانی روسیه از دیدارهای دو طرف اسرائیلی و فلسطینی را دنبال می‌کند و با هر دو طرف و نیز روسیه در خصوص برگزاری این گفتگوها در ارتباط مستمر است.

ارزیابی کلی

۱. چنانچه این نشست در مسکو برگزار شود، نفس برگزاری آن برای روسیه یک دستاورد به شمار می‌آید. منابع آمریکایی نیز تلاش روسیه برای آغاز دور جدید گفتگوی صلح فلسطین را قدرت‌نمایی مسکو در برابر واشنگتن ارزیابی می‌کنند.

۲. به نظر می‌رسد پیروز دوم این دیدار طرف اسرائیلی باشد که در دو سال گذشته پس از توقف مذاکرات در آوریل ۲۰۱۴ و حمله به غزه، به شدت در انزوای سیاسی قرار گرفت و در مقابل، شناسایی فلسطین به عنوان دولت مستقل با استقبال قابل توجهی مواجه شد. به عبارت دیگر این مذاکرت را باید وجه دیگری از همکاری منطقه‌ای روسیه و اسرائیل ارزیابی کرد.

۳. اما طرف فلسطینی نیز به دلیل رابطه با روسیه نمی‌تواند به این دعوت پاسخ منفی دهد. پیشتر عباس گفته بود در صورتی با نتانیاهو دیدار می‌کند که شهرک‌سازی در فلسطین اشغالی متوقف

